

Zet ouders op de kaart!

Lerarenopleidingen onder de loep

Onderzoek heeft aangetoond dat een goede samenwerking tussen ouders en school de leerprestaties van het kind ten goede komt. Ouderbetrokkenheid is in 2012 dan ook door het ministerie van OCW stevig op de kaart gezet. Het onderwerp heeft dat jaar aandacht gekregen in alle sectoren van het onderwijs. Binnen de lerarenopleidingen hebben CPS Onderwijsontwikkeling en advies en de Marnix Academie het initiatief genomen om het gesprek op te starten. Uit die gesprekken bleek al snel dat opleiders veel vragen hebben over hoe zij aandacht voor ouderbetrokkenheid kunnen verwerken in hun curriculum. Gesprekken met studenten leverden het beeld op dat zij de omgang met ouders lastig vinden en begeleiding vanuit de opleiding daarin missen. Voor CPS en de Marnix Academie waren deze gegevens reden om een onderzoek op te zetten naar de aandacht in de lerarenopleiding voor het leren samenwerken met ouders. Het ministerie van OCW ondersteunde dit initiatief.

Het onderzoek werd opgebouwd langs drie lijnen: algemene opvattingen over de samenwerking tussen ouders en school, ervaringen in de stage en ervaringen binnen de opleiding. Om zoveel mogelijk opleiders en studenten in Nederland te kunnen bereiken werd gewerkt met een digitale vragenlijst. Deze vragenlijst is uitgezet in de eerste twee weken van december 2012 en zowel onder de aandacht gebracht van opleiders en studenten van de lerarenopleidingen voor het primair onderwijs (PO) als voor het voortgezet onderwijs (VO). In totaal hebben 1.473 respondenten de vragenlijst ingevuld, waarvan 81% studenten en 19% opleiders. Van de respondenten was 13% afkomstig uit lerarenopleidingen voor het VO en 87% uit de opleidingen voor het PO. In de hierna gepresenteerde cijfers zijn in voorkomende gevallen de vierdejaars PABO studenten onderscheiden. Deze responsgroep is dusdanig groot (257 studenten) dat dit een representatief beeld oplevert. Bovendien is het interessant om te zien hoe zij tegen hun opleiding en stagescholen aankijken tegen het einde van de lerarenopleiding.

Samen werken aan leerprestaties

Een eerste beeld dat uit het onderzoek naar voren komt, is dat opleiders en studenten de samenwerking tussen ouders en leraren belangrijk vinden. Zo zegt 98% dat een goede samenwerking tussen leraar en ouders de leerprestaties van het kind bevordert. Ook erkent 99% van de studenten en opleiders dat ouders de leraar cruciale informatie over het kind kunnen bieden. Een student zegt hierover: "De kinderen zijn belangrijk, maar door de ouders compleet links te laten liggen, laat je een kans schieten." Maar liefst 97% van de respondenten vindt het essentieel om in de lerarenopleiding goed te leren samenwerken met ouders.

Hieruit is te concluderen dat alle betrokkenen vinden, dat de samenwerking tussen ouders en leraren aandacht verdient. Er is dus sprake van een positieve visie op het samenwerken met ouders onder studenten en opleiders.

Veel informeel, weinig formeel contact

Voor studenten die opgeleid worden tot leraar in het PO geldt dat zij tijdens hun stage vaak informeel contact hebben met ouders. Van de eerstejaars studenten op de PABO zegt 95% al ouders op de stage gesproken te hebben. In het vierde jaar hebben alle studenten van de PABO met ouders gesproken. Er is op dit vlak een

groot verschil zichtbaar tussen studenten van de PABO en studenten van lerarenopleidingen voor het VO. Van de studenten die opgeleid worden tot leraar in het VO zegt slechts de helft te hebben gesproken met ouders. Dit verschil kan verklaard worden, doordat in het PO veel gesprekken tussen ouders en leraren op informele momenten plaatsvinden - de ouder brengt het kind de klas binnen en praat even met de leraar of student. In het VO vinden de gesprekken tussen leraar en ouders over het algemeen plaats op formele momenten.

Wanneer gekeken wordt naar formele momenten die studenten bijwonen, zoals 10 minutengesprekken of informatieavonden, dan is het beeld in het VO en PO vergelijkbaar. Van de studenten van de PABO zegt 49% nooit aanwezig te zijn geweest bij een informatieavond. Van de studenten aan lerarenopleidingen voor het VO zegt 52% nooit daarbij aanwezig te zijn geweest. De 10 minutengesprekken geven een zelfde beeld: 31% van de PABO studenten en 42% van de studenten VO zegt daar nooit bij aanwezig te zijn geweest. Aan het einde van de PABO trekt dit wel bij, maar zien we nog dat 18% van de studenten nooit bij een informatieavond aanwezig is geweest en 9% nog nooit een 10 minutengesprek heeft bijgewoond. Uit de reacties van de studenten blijkt dat ze het vaak jammer vinden dat ze zo weinig bij formele gesprekken aanwezig zijn. Een student zegt: "Laat ons al vroeg meedoen aan oudergesprekken. Zo leren we dat ouders ook gewoon mensen zijn, waardoor je je later minder druk maakt als je een gesprek met een ouder moet voeren."

Leuk, maar spannend

De studenten vinden ouders die ze ontmoeten tijdens hun stage over het algemeen aardig: 96% van de studenten zegt dat ze dit 'vaak' of 'altijd' vinden. Maar: 50% van de studenten geeft aan contacten met ouders 'soms' spannend te vinden en voor nog eens 21% is het zelfs 'vaak' of 'altijd' spannend. Studenten horen dit ook van hun medestudenten. 67% van de vierdejaars PABO studenten zegt van medestudenten te horen dat zij het lastig vinden om met ouders om te gaan. De uitspraken van studenten bevestigen dit beeld: "Op een gegeven ogenblik ben ik met oudergesprekken gaan oefenen op stage omdat ik het eng begon te vinden dat ik over een jaar voor de klas sta en het dan pas zal oefenen." "Ouders zijn fijne mensen om mee om te gaan, maar als student is dat soms best eng; want zien ze wel wat jij kan en accepteren ze het dat je het soms niet lukt en je het nog moet leren?"

Van de studenten zegt 80% 'soms' of 'vaak' bang te zijn dat ouders ze niet voor vol aanzien tijdens de stage.

Roddelen

Voorbeelden die studenten zien tijdens hun stage, vormen hen. In het onderzoek zijn om deze reden uitspraken over de gang van zaken op de stagescholen meegenomen. "De school waarop ik stage liep vond goed contact met ouders belangrijk", zo zegt 88% van de studenten. Nog eens 89% zegt, dat de ouders en de mentor goed met elkaar overweg konden. Maar, er is ook een keerzijde. Van de studenten geeft 62% aan, dat de mentor op de stageschool soms negatief sprak over ouders tegen de student. Daarnaast geeft 81% van de studenten aan, dat er op zijn/haar stageschool geroddeld wordt over ouders in de koffiekamer. Een mooie uitspraak van een student over roddelen luidt: "Roddelen over ouders (ik vind dit heel onprofessioneel) gebeurt in de kantine van de stagescholen. Roddelen over kinderen. Ben je dan de lieve juf of meester die de ouders vervangt, het grootste gedeelte van de dag?"

Zicht op de stage

De onderzoekers wilden graag weten in hoeverre de opleiders op de hoogte zijn van wat studenten meemaken in de stage. Studenten blijken vaker dan hun opleiders denken informeel contact te hebben met ouders: 55% van de studenten zegt dat zij tijdens de stage 'vaak' of 'altijd' ouders spreken, terwijl slechts 30% van de opleiders dit ook zo inschat. Opleiders schatten het aantal informele contactmomenten tussen studenten en ouders dus te laag in. Het aantal formele contactmomenten schatten ze juist te hoog in: waar 52% van de studenten aangeeft nooit bij een informatieavond te zijn geweest, denkt slechts 2% van de opleiders dat dit het geval is. En terwijl 86% van de studenten nooit mee geweest is op huisbezoek, denkt slechts 36% van de opleiders dat hun studenten nooit op huisbezoek geweest zijn. Bovendien geeft nog eens 28% van de opleiders aan het niet te weten.

Ook de kwaliteit van de omgang met ouders op de stageschool schatten opleiders niet altijd goed in. Opmerkelijk is bijvoorbeeld, dat van de opleiders 22% aangeeft niet te weten of de stageschool goed contact met ouders belangrijk vindt. En of het contact tussen ouders en school goed verloopt tijdens de stage, weet maar liefst 34% van de opleiders niet. Op de vraag of studenten het leuk vinden om met ouders om te gaan tijdens hun stage, zegt 25% van de studenten 'altijd', terwijl slechts 6% van de opleiders denkt dat student dit altijd leuk vinden. Daarnaast zegt 20% van de opleiders dit niet te weten. Een vijfde deel van de opleiders heeft dus geen idee hoe studenten de omgang met ouders tijdens de stage ervaren.

We legden studenten ook de volgende uitspraak voor: "Ik was tijdens mijn stage druk met andere dingen, ouders dat komt wel". Meer dan de helft van de studenten (52%) zegt dit 'nooit' zo te hebben ervaren. Opleiders schatten de houding van studenten negatiever in. Van hen denkt slechts 18% dat studenten 'nooit' zullen antwoorden.

Te toevallig

Dat zowel studenten als opleiders het belangrijk vinden dat er in de opleiding aandacht is voor het leren samenwerken met ouders, werd eerder in dit artikel al duidelijk. In het onderzoek werd gevraagd of de respondenten tevreden zijn over de aandacht voor het onderwerp in het opleidingsprogramma. Op deze vraag antwoordt 48% van de opleiders en 64% van de studenten negatief. Studenten en opleiders vinden het onderwerp dus belangrijk, maar de meerderheid is niet tevreden over de aandacht die aan leren samenwerken met ouders besteed wordt in de opleiding. Een opleider zegt hierover: "Ik denk dat we nog te 'toevallig' scholen in oudercommunicatie."

Welke aandacht ontbreekt er dan voor het leren samenwerken met ouders in het curriculum? In het onderzoek is gevraagd in hoeverre er in de opleiding sprake is van bepaald aanbod dat studenten ondersteunt in het leren samenwerken met ouders. In de tabel hieronder zijn vier vormen van ondersteuning gepresenteerd. De cijfers ernaast laten telkens zien welk percentage van een betreffende groep respondenten ervaart dat deze vorm van ondersteuning ontbreekt in de opleiding.

		Opleiders (N=273)	Studenten (N=1.200)	Vierdejaars PABO (N=257)
1	Gesprekstraining voor het omgaan met ouders	22%	72%	36%
2	Bruikbare tips voor het omgaan met ouders	14%	58%	32%
3	Raad kunnen vragen	2%	15%	18%
4	Er is iemand op de opleiding die er veel van weet	15%	38%	35%

Tabel 1. Percentages 'nee' per doelgroep naar ondersteuningsvormen

Eenzijds valt in Tabel 1 op, dat opleiders een positiever beeld van het aanbod binnen de opleiding hebben dan studenten. Waar slechts 22% van de opleiders zegt dat er geen gesprekstrainingen worden aangeboden, zegt 72% van de studenten dit. Anderzijds kun je juist stellen dat 22% van de opleiders ziet dat deze vorm van ondersteuning ontbreekt in de opleiding.

Alarmerend genoeg zien we, kijkend naar de vierdejaars studenten van de PABO, dat 32% van hen tegen het einde van de opleiding nog geen bruikbare tips heeft ontvangen over het omgaan ouders. Dit betekent dus dat een derde van de startende leerkrachten zonder bruikbare tips meegekregen te hebben samenwerking met ouders tot stand moet gaan brengen. Echter, 86% van de opleiders geeft aan dat deze tips wel gegeven worden. Opnieuw zien we hier dus een discrepantie tussen de ervaringen van de studenten en de ondervindingen van de opleiders.

Conclusies

Samenvattend kan gesteld worden dat:

- Studenten en opleiders het leren samenwerken met ouders belangrijk vinden

- Studenten in het PO eerder en vaker dan opleiders denken in aanraking komen met ouders op informele momenten
- Studenten in PO en VO minder vaak dan opleiders denken op formele momenten gesprekken met ouders kunnen oefenen
- Opleiders zijn niet goed op de hoogte van wat studenten ervaren tijdens de stage rond het samenwerken met ouders
- Studenten en opleiders vinden goed leren samenwerken met ouders belangrijk in de opleiding
- De meerderheid van studenten en opleiders is niet tevreden over de aandacht in de opleiding voor het leren samenwerken met ouders
- Studenten krijgen in hun opleiding minder tips en training over samenwerken met ouders dan ze wensen en beginnen daarom te weinig voorbereid aan hun loopbaan in het onderwijs

Studenten en opleiders hebben veel tips gegeven over wat nodig is in de opleiding en op de stagescholen. Uit de opmerkingen blijkt dat de aandacht voor samenwerken met ouders vooral in de latere jaren van de opleidingen wordt gegeven. Studenten echter, willen graag vanaf jaar 1 tips krijgen over het omgaan met ouders. Op de stagescholen willen ze graag meteen voor vol worden aangezien en ervaring opdoen in de omgang met ouders. “Ook eerstejaars stagiaires kunnen al veel. Ik voelde me ondergewaardeerd onder leraren.” Een andere student zegt: “Op dit moment krijgen alleen vierdejaars studenten informatie over ouderbetrokkenheid, terwijl je al in je eerste jaar stage moet lopen. Ouderbetrokkenheid wordt op mijn stagescholen zeer belangrijk gevonden, maar vanuit de PABO ervaar ik dit niet.”

De meeste opleiders erkennen het belang van aandacht voor ouderbetrokkenheid vanaf het eerste jaar van de opleiding. Een opleider zegt: “Studenten voor vol aanzien, dat betekent aan de ene kant hen betrekken en aan de andere kant hen niet te betuttelen, hen onnodig beschermen.”

Tenslotte nog deze uitspraak van een opleider:

“Zet ouders op de kaart! Laat het een belangrijk onderdeel zijn in het curriculum, vanaf het begin. Laat de boodschap zijn: achter elk kind staan ouders en die zijn voor het kind en voor mij als leerkracht belangrijk. Ouders kennen hun kind het best.”

7 februari 2013

Judith Maas, CPS Onderwijsontwikkeling en advies
Mirjam Stroetinga, Marnix Academie